

ЖУРНАЛ ВИЗНАНО ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ "СВІТОЧ ПРИДНІПРОВ'Я"

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЩОМІСЯЧНИК

ВИХОДИТЬ З ЛИПНЯ 1991 р.

БОРИСТЕН

2026 рік

№ 09(418)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ
ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЩОМІСЯЧНИК

Цьогоріч щомісячнику
«Бористен»
виповнюється
35 років.
Ровесник незалежної
України журнал весь
цей час стояв на
національних
світоглядних
позиціях.
Не змогли їх
порушити навіть
широкомасштабна
московська агресія.
І ще за ці роки на
дописах у «Бористені»
було виховано не одне
покоління українців.
Так буде і надалі!

ШАНОВНІ ДОБРОЧИНЦІ!

• №09 (418)

БОРИСТЕН

ШАНОВНІ ДОБРОЧИНЦІ!

Найперше, що нам потрібно для перемоги - це єдність. Коли ми всі один за одного - ніякий ворог не страшний. Підтримка, взаєморозуміння, повага, не байдужість, віра для перемоги надзвичайно важливі. Тому низький уклін тим, хто допомагає сьогодні нашій Вітчизні встояти у цю важку днину.

Сердечно дякуємо родині **Василя та Ольги Карпенко (Monroe, MI.,)** за черговий княжий дар у обороні України. Ця добродійна родина вкотре подбала про харчування наших захисників, пожертвувала для потреб дніпровського сиротинця, редакції щомісячника та офірувала на видання книги «Краснопільський мартиролог».

Ми щиро вдячні Вам за цікавість історичною Батьківщиною. Правдиво бажаємо Вам усіляких гараздів та гарного самопочуття!

Влас. інформ

-----Зміст-----

Адреси доброти.....	1
Батя з Мечникова.....	3
Публікації які зустрічаються в «Бористені».....	11
Гріх корупції у світлі християнської Церкви.....	12
Випускники українських класів: чи виконали вони свою місію?.....	13
Рецензія.....	16
Таємниці виникнення міста Дніпра.....	18
Українські письменники взяли участь у 31-му Міжнародному книжковому фестивалі.....	20
Сонячна риболовля.	22
НАША ЦЕРКВА	23

Долучайтесь до нас у
соцмережі

facebook.com/borysteninfo

Ще більше цікавої
та актуальної
інформації на
нашому сайті
borysten.com.ua

Батя з Мечникова

*Хазієву Алмасу Мінхарісовичу,
ветерану російсько-української війни,
ментору лікарні ім. Мечникова*

Мить...

Дивна субстанція. Одиниця виміру не вимірюваного.

Він пам'ятає ту рокову мить: один миг ока – і немає ніг...

Дотики до України

У перший місяць весни 1964 року, в далекому Таджикистані, в багатодітній родині Хазієвих народився ще один хлопчик. Ця країна стала для сімейства притулком – ще за часів Сталіна бабуся й дідो втекли сюди з Татарстану. А тікали чому? Бо хтось так визначив: мовляв, куркульська сім'я. То й що, що старий воював у Другу світову? А не можна жити так заможнo. Тоді, рятуючись, і прізвище змінили (бо споконвіку Хаджієвими були), але весь довговік пам'ятали, що хадж – то паломництво. І самі з вірою й молитвами жили, і дітей у шануванні заповідей виховували.

Так і зростав Алмас серед татаро-узбецько-таджицьких родин. Навчалися всі, звісно, російською, та давалася вона нелегко (розмовляти розмовляли, а писанину здолати не могли), бо ж надто інакша – одне слово, не рідна.

Вивчився юнак на токаря. З вісімнадцяти, як і всі, працював. А потім армія. Служив в МНС. Ну, це зараз так кажуть. А тоді це цивільна оборона була. Повернувся зі служби, а не вдовзі – аварія на Чорнобильській АЕС. Так у 1986 році й потрапив до Чорнобиля. Звідти, певна річ, і почався його зв'язок з Україною.

А ще – саме з того часу – зав'язалось десь усередині й відчуття... безперервного обману росіян, й очманіння від міри винахідливості брехні «советів». Коли відбирали чоловіків, то казали, що поїдуть вони в Молдавію – буцімто там землетрус стався. І лише в потязі – по дорожніх вказівках – дізнались, що прямують до Гомеля... Але ж де Гомель, а де Молдавія... Ясна річ, зрозуміли, що в Чорнобиль усіх везуть.

Три місяці там пробув. І досі той жах перед очима заляк: будинки спорожнілі, поля покинуті, худоба бездоглядна й здичавіла. Безлюдно, моторошно, приречено.

Якось влаштували там для ліквідаторів зібрання – радіологу відомому можна було питання поставити. Так, Алмас, який не аби де, а на самому даху станції працював, мав питання. То чому б і не запитати? Підняв руку та й видав:

– А чи можна після Чорнобиля дітей робити?

Усі три сотні людей у залі вибухнули хихоньками... Ну, знаєте, наче коли хто до сліз розсмішив анекдотом, і ти зупинитись не можеш сміятись... І жовторотики, кому ось тільки 22 виповнилось, як Алмасові, і дядьки по 40-50 років, і жінок там трохи було – усі реготали. Окрім радіолога. А коли сміх на спад пішов, той фахівець і каже:

– Це, до речі, найрозумніше питання з усіх, що я тут чув. Я б вам, юначе, та й усім іншим присутнім, порадив років зо два-три втриматися від цього.

І тиша така оглушлива запала. Муха пролетить, то почуєте. Й починає доходити, що все це – надсерйозні речі.

Тож оті два-три роки Алмас у сторону жінок і не дивився. Та у 1989 зустрів її – свою квіточку-україночку. Альвіна після хімічної кафедри до Таджикистану на практику приїхала. Обом тьохнуло. Тому довго не гуляли й за пару місяців красиве весілля справили. Того ж року й первісток народився. Пологи важко далися. Відчуття було таким, що то Чорнобиль відгукується: і алергії, і анемії, і щитівка набрякла...

Чоловік лише згодом дізнається, що з його чорнобильської роти нікого вже не лишилось.

Отакі його перші дотики до України були. Тоді ще й не здогадувався, що ця країна йому батьківщиною стане...

А потім розпад Радянського Союзу і гро-

мадянська війна в Таджикистані. Він тільки-но незалежність здобув, а тут – така заруба. Нардові з високим рівнем релігійності комуністичний світогляд завжди чужим був – на цьому підґрунті й понеслось. У той таки час у сусідів в Афганістані режим талібів встановлювався, інші сусіди з Узбекистану теж якісь втручання затівали, а тут ще й зіткнення лобами інтересів США та Ірану.

Стрілянина не вщухала понад рік. Алмас з Аліною синопка трирічного в погребі переховували. А назовні – дикість суцільна, варварство середньовічне, час від часу в обидві сторони розвозять убитих, поранених, полонених. Мільйонна вервиця тих, хто виїжджає з країни. Подружжя Хазієвих – серед них. Вирішили податися в Україну: дружина родом з Луганської області – то, може, дасть їм Усевишній прихисток зростити там дитину...

Так і вийшло – понад десять років на Луганщині вікували. Тесть, Царство Небесне, хоч і безногим був (у 18 кінцівку на шахті втратив), та таким до роботи охочим – знаний на всю округу часовий майстер. Теща, теж Царство Небесне, добра, щиросерда, хазяйновита, усе для дому, для дому. Життям обоє сильно не балувані, але нічого – не пропали, дітей підняли, син військовим льотчиком став, дочку на хіміка вивчили. Й тоді вже мав Алмас перед очима гідний приклад, як чоловік з ампутацією не скорився долі (знайшов справу по силам, одружився й нащадків виховав), як жінка його весь час підтримувала, підпираючи плечем і зараджуючи віддано, як побут під людину з інвалідністю підлаштовували та вчилися коректно підмогати. Життя наче готувало до чогось.

Єдине, що засмучувало Алмаса, – складнощі з отриманням українського паспорту. Десять років не міг його оформити: довго з радянським паспортом жив, потім – з хліпенькою якоюсь довідкою, а ще пізніше – уже при Кучмі – через суди отримав, урешті рещт, той заповітний документ. Тож ціну українському паспорту він добре знає.

Чи скупав за Росією? Та з'їздив туди разок у 2001-му. Привід якраз був доречний – сестра заміж виходила. Ото, може, й треба було кілька днів там побути, щоб зрозуміти: все, перерізана пуповина, росія якась зовсім інша, не та, розумієте, не та... Однак тоді, на початку двохтисячних, йому й на Луганщині мораль-

но важко стало, бо видно вже було, що Луганська й Донецька області – здебільшого такий собі прихований «совок» зі специфічними кримінально-життєвими поняттями (наче й не за «руський мир», але за «совецький союз»)... Словом, бачив усе те Господь і, з якихось Своїх незбагнених міркувань, узяв та й вивів звідти природним шляхом – просто син поїхав учитися у Дніпро. Тож і Алмас з Альвіною хату продали та й за сином рушили, розпочавши нову сторінку сімейної історії.

Захищаючи своє

Скоро Герман їхній одружитися надумав. Дівчину придивився собі з донецьких. Тому зголосились весілля на батьківщині невісточки робити. Та й після того коли-не-коли до сватів у гості їздили, а там без гарячих спорів про те, хто кого на рівні регіонів годує, не обходилося. Ну що уж... Роз'їжджалися щоразу кожний при своєму.

Незабаром онучка з'явилась. Вона, ота лапуса, суперечності з обох сторін і згладжувала.

А як 2014-й наспів, то й стишилось полемізування. А коли наших хлопчиків і дівчаток на Майдані почали бити (як же так? хіба так можна? чого ото в ігри грати – то хочемо до Євросоюзу, то не хочемо)... А коли вбивати почали – Нігояна й білоруса, то такі для всіх переламні моменти були, що серце призупинялося від прозріння...

Повномасштабне вторгнення росіян впо-ру на день народження його Альвіночки почалось – 24 лютого 2022 жінка мала свої 60 років зустріти. Відзначити знаменну дату напередодні всіх запросили, стіл накрили, спілкувались по-домашньому до дев'ятої вечора, а потім же – комендантська година, то гості швиденько й роз'їхались... А на ранок, бачите, такий подарунок отримали...

Узяв Алмас свій дорогоцінний український паспорт, який більше ніж десятиріччя здобував, і поспішив у військкомат. А там чоловіків із десять-п'ятнадцять біля входу мнется. «Ой, мало ж, – думає собі, – з ким же воювати будемо?». Хлопців з роботи зустрів – ото з ними медогляд хвилин за 15 і пройшли. Опісля того почали документи оформлювати, Алмас маць-маць по кишенях – Йосип-босий, військовик

у хвилюваннях та поспіхові забув. Побіг додому, за пів години повернувся з воєнником, а біля військкомату вже сила-силенна людей, на скрипці славень наш грають, у наметику каву гарячу готують – о! оце вже воно! по-козацьки! Настрій одразу піднявся і спокійніше стало на серці.

Алмасові на той день повних 58 було. В очі йому кажуть, що таких старих і хворих не беруть. Але не відступав чоловік: як це старий? як це хворий? як це не беруть? Витребував направлення в комендантську роту, що організовувалась при обласному ТЦК. Там 2,5 місяці з такими самими – старими й хворими – і прослужили: укріплення будували, пісок таскали, їжаки протитанкові варили, на блокпостах чергували.

Згодом усе ж таки добився переведення у 93 бригаду. А там чоловіків, які ніколи не воювали і не служили (ба, навіть військового квитка ще не мали) чи не половина була. Але ж сьогодні, гляньте, це вже офіцери, командири батальйонів, старші лейтенанти.

У «дев'яносто-трійці» здебільшого молодняк служив по 20-30 років та невеличкий прошарок хлопців старших за віком – кому близько 40-50. А таких дідів, як Алмас, зрозуміло, мало було. Та то нічого. Хазієв у житті авторитетним мужиком був: самостійний, розсудливий, справедливий, з неабиякими лідерськими рисами. Навіть коли ще на триколісному велику ганяв, ніхто не міг його образити, бо знали, що малий здачі у відповідь насипле. З роками дитячі махання кулаками припинились: конфлікти навчився розв'язувати в інші способи – не гиркаючись, а просто поважаючи інших. У роті цю його богорівну якість – почитати інших – теж кожний на собі відчув. Тому й до Алмаса почали з шануванням ставитись.

А поважати й справді було за що, бо робив усе, що належно, не відлинював від обов'язків, не перекладав їх на когось, не хитрував, не підставляв... А готував як! Їжу разом із ложками проковтнути можна – ото так смачно було! Спочатку їсти кожний сам собі варив-смажив. Ось так Алмас зі своїм пловом одного разу й засвітився, бо пахощі куди ж дінеш. То один підійшов посмакувати, то другий – словом, рознесли славу про його кухарські здібності, й за пару днів чоловіка попросили на кухні готувати (мовляв, виручай, батє, всього-навсього

сотню голодних мужиків щодня годувати, а ми тобі ще двох солдатиків на підмогу дамо).

Так і стряпав ще кілька місяців, аж поки бригада на бойові завдання до Харкова не вирушила. А його... не беруть. «Шо? Знову? Та ну йомай! Я ж доброволець! Чому мені з вами не можна? Все одно за вами пішки піду». Алмас не Алмасом був би, якби не домігся свого – поїхав-таки з рідною бригадою. Правда, знову кухарем, але ж – ближче до фронту. Бо так уже кортіло росіянам у щелепу заїхати. Хоча б половником. Ех...

На забезпеченні залишилися старшина, водій та Алмас із солдатиком. Їжу, поки ситуація на фронті дозволяла, прямо в окопи воякам розвозили, і страви ті – гаряченькі, домашні, з любов'ю приготовлені – хлопцям наче за-спокійливе було...

З Харківського напрямку у Слов'янськ перебралися. Потім Соледар і Бахмут до оборони стали. Ось там, у Бахмуті, й вирвався на перше своє бойове завдання. Тому що, окрім «поважати інших», Хазієву вкрай важливо було поважати й себе. А для цього йому достатньо було б самому в боях побувати. Тож і діставав і замполіта, і ротного: «Усе, не можу, відпускайте на передок, інакше сам себе не поважатиму».

То, кажеш, Алмасе, хочеш подивитися в очі війні? То на тобі – по повній: і прицільний вогонь по бліндажах, і кількогадинні відбиття атак, і розбита рація, і «де наша арта?», і фізичні контакти з дворовою рукопашечкою. Йому навіть... сподобалось. В одному з таких шалених боїв і поранення перше вхопив. Було й так, що побратими вже загиблим його вважали. Е-е-е... хлопці, нащо ж так радикально? Ось він – трохи покоцаний, але не смертельно, точно без евакуації обійтися можна, двадцять днів на позиції в медичному підвальчику під крапельницями відновився і знову боєць-молодець – повернувся у стрій. А командири вкотре за своє – ми вас туди більше не пустимо. «Не зрозумів, їй-бо, що означає «не пустимо»? Я ж сюди не в шахи приїхав гратися, а захищати своє, розумієте?».

Ото так і воював – виборюючи своє право воювати.

В останньому бою, коли на нові позиції заходили, росіяни так щільно й хаотично з усього крили, що важко було вивертатися. Мали ж вирушати на завдання вп'ятьох, а по факту

серйозний недокомплект вийшов: бо один кудись зник, а другий психікою пошкодився. Так би весь металолом на п'ятьох розподілили, а тепер тягли те залізо втрьох. А з тим багажем на плечах ні відскочити, ні пригнутися, ні впасти швидко. Приліт РПГ – десь побік. Ще один – теж мимо. Тільки-тільки на ноги звівся, а тут знову гепнуло – по ногах пройшлося. Спочатку й не втямив, що сталося, – просто впав, наче хто підніжку поставив. «Усе гаразд, хлопчики, зараз встану», – намагався підвестись, та обидві кінцівки розтрощені й незнамо на чому тримаються біля тіла... Весь час при свідомості... Так наче й не болять нічого... Ні, вже болять, розпинає всього від болю, пече пекельно, наче кров до кипіння підігріли... «Як же так, пацани»... Турнікети... Обезбол... «У нас трьохсотий»...

Хтось укотре перегорнув тобі сторінку – пішов відлік зовсім іншого життя, про яке не бібліотечні книги розповідають, а розпухлі медичні картки...

Від візка до протезів

Стапункт у Бахмуті, потім ще один у Дружківці, звідти термінова евакуація до Дніпра в лікарню Мечникова, одна за одною операції – прощайте, ноги... Транспортують на реабілітацію до Києва, до Львова, до Трускавця... У Дніпро вже своїм ходом – на потязі – добирався.

Там теж якраз ветеранський рух у силу

ввійшов і великий реабілітаційний центр відкрився. Хазієв ту нову хвилю й підхопив, аби скоріше на протези стати. Реабілітолог йому трапився прискіпливий: лікар на Алмасові вчився, а Алмас – на лікареві. По три тренування на день. Та такі інтенсивні, що футболки хоч віджимай. Після кожного тренування знімав безрукавку, сідав у крісло, заїжджав у душ скупатись та поміняти одяг і чимдуж на вулицю, на свіже повітря, бо постійно йому не вистачало кисню.

Поки у візку катався, діти на полігон возили постріляти: машину підганяли, коляску в багажник і – на стрільби. Для розігріву – пістолети-травмати, якими добре влучність тренувати. Після того – автомати... Ой, рідненькі, як же пальці за вами скупили... Чоловіче щастя... Один магазин, другий – тільки у візку міцніше дупою тримайся, щоб не перекинутися... Запах пороху – і все, задоволення зашкалює, наче до неба злітаєш... Полігони – то не лише щоби стрес зняти. Алмас упевнений був: як, не дай Боже, рашисти в місто зайдуть, він і з візка свого по ним стрілятиме – тільки зброю дайте.

Ось, насилу, і протезування. Від дня поранення у лютому до перших кроків на протезах у червні чотири місяці промайнуло. Бозна, чи довго це, чи не дуже. Але в перший місяць літа стояв уже на нових ногах. А то така ейфорія! Зрозуміє лише той, хто так само, як і він, кілька місяців, лежачи, під себе пісі-какі робив, коли спина від того лежання німіє і ти мрієш янайшвидше у візок пересісти. А там свої приколи – тепер сидниць не відчуваєш. І тобі пропонують знову лягти розслабити спину, а ти з кривою від болю посмішкою мужньо відмовляєшся – ні! Бо ж то у твоєму розумінні крок назад! А на тій сходинці – де лежать – ти вже був. Тепер ти тут – де сидять. І вперто сидітимеш, бо скоро – **СТОЯТИ!**

Побратими не давали у відчай скотитись – без кінця надзвонювали й підтримували. Хазієв назавжди запам'ятає, як уже безногий лежав, а вони щоразу – «Ми чекаємо на тебе!». Певно, кожному пораненому потрібно чути: «Давай одужуй!», «У тебе все вийде!», «Ти – молодець!», «Ти – Герой!». Прості ж наче слова, а як наснажують. І десь-таки витворюються нові сили не здаватися.

Одночасно з його власними стараннями й зусиллями побратимів і сім'я за нього горою

стояла. Дружина з перших днів біля нього чатувала не відходячи: мила й обтирала, годувала з ложечки, доглядала, як за дитиною, вислуховувала все, куди його спересердя несло-лихоманило. А як додому їхала поспати, то син або невісточка з унучатами на чергування біля батька заступали – й години не давали йому сам на сам із гіркими думками залишатися. Й уявити важко, що з Алмасом було би, якби не рідні.

Коли отримував 100 тисяч бойових, Альвіночка гроші ці зберігала – так інтуїція жіноча підказувала. І тепер накопичена сума порятунком була. Бо, по-перше, військового зі штату одразу вивели, а виплати за поранення чи пенсію по інвалідності ще тільки оформлювати – у такі періоди епічність української бюрократії гостросумно сприймається. А, по-друге, проживала родина на восьмому поверсі у вісімнадцяти метрах – людині у візку таке житло не в радість. Тож до бойових виплат то діти грошей додали, то небайдужі люди пожертвували назбирали – усім світом скинулись і купили будиночок. Поки Алмас по лікарнях лежав, у будівлі тій ремонт робили, підлаштовуючи все під нові потреби і виклики: розширювали дверні отвори, прибирали пороги, облаштовували пандус і поручні, перебудовували туалет і ванну кімнату: людині ж на високих протезах ванна вже і не потрібна, та й душеві кабінки (які скрізь по наших крамницях продаються) не підходять – високі, незручні, слизькі...

Збіглось у часі, що тільки-но став на протези, то ними вже й у свій дім увійшов.

Заняття спортом і не думав полишати – реабілітації зростили шалену мотивацію і сформували стійку звичку до щоденних тренувань, тому й шукав, де б ті заняття продовжити. Вірніше, хто б узявся тренувати ветерана без ніг. Не повірите – Алмас і тренера собі під стать знайшов: теж з донецьких, теж без ніг, паралімпієць. Здружилися сильно, як тільки в чоловіків буває.

А тут ще діти забавку собі купили – собачку якоїсь мисливської породи, шустренька така, маленька пронира. І стала та тваринка чоловікові порятунком. Хоча він не одразу це вчув. Спочатку просто сімейну улюбленицю вигулював (бо всі ж на роботі, а йому – отаке щастя), а згодом помітив, що це йому допомагає відчувати свої протези. Ну, як вам пояснити. У звичайних людей центр ваги десь у рай-

оні пупка розташований, а в таких, як Алмас, піднімається вище – до легень. То коли собачка повідок смикає й униз тягне, його ноги краще відчують землю (тростина – ні, відчуттів таких не дає).

Так і почав усі нюанси підмічати та прораховувати – може, комусь цей досвід у пригоді стане. Хазієв переймався тим, що встиг замало рашистам насолити, але він собі й за таких умов купу можливостей знайде, чим наближати перемогу. Поки побратимчики на фронті чи в полоні, він тут ще побореться – людям хоча б чимось допомагатиме.

Бо він пройшов усе це. І депресію, яка накриває так, що аж вити хочеться. І агресію на рідних (а їм ні за що, буває, дістається – просто тому, що вони найближче до тебе). І перші контузії, від яких один побратим зір утратив, а другий – онімів, а Хазієв лише блювотою відбився. І специфічний армійський гумор, коли навіть жакливі речі на «ха-ха» переводиш, бо інакше збожеволіти можна. І навіть порив до алкоголю...

Алмас, як і кожна людина з азійським корінням, любив не кавувати, а чаювати. Не палив і не вживав, але міг коли-не-коли пригубити міцного – виключно з тим, кого знав і поважав. Та й то – пригублення те перетворювалось на справжню церемонію: ну, знаєте, коли пів літра горілки на двох-трьох приятелів розтягується на кілька годин теплого щирого душевного спілкування... Там, на передку, багато хто береться пити. От, вірите, легко від цього утримуються – до тих пір, поки «на війну не сходять». У боях так трусоне, що потім і тягнеться рука до чарки стрес зняти й нерви заспокоїти. А коли побратимів починаєш втрачати... Ех... Який то білий страшний...

Сашко, братик, з ким поруч спали, першим у засвіти пішов. Їх тоді з вертольотів нещадно обстрілювали. То йому в першому ж бою в низ живота прилетіло. Евакуації довго не могли організувати – і в чоловіка серце не витримало... У наступному бою ще одного хлопчика вбило: розкидало його по деревах, між богами встигли зібрати: хоч і в закритій труні, але буде мамі що поховати... Алмас тоді вперше власне табу на спиртне порушив – мовчки чарку осушував, проводжаючи солдатів у вирій...

Тяжкий той шлях – від візка до протезів. Але подужати можна!

Чим допомогти?

Хазієв оклигував у лікарні Мечникова – як то кажуть, за місцем свого проживання. Та в жодному сні йому б і не примілося... працювати там. З тим, як він потрапив до штату знаменитої «мечки», взагалі захопливий квест вийшов.

Алмас самовіддано тренувався в новому реабцентрі, аж поки там... розцінки удвічі не підняли. Шкода... Ті суми фінансово не тягнув уже. Через те тренер підказав йому свіжу тему – ану туди навідайся, там для ветеранів плавання й фітнес безкоштовно. Алмас і подався за вказаною адресою. Точно! Є! І тренажерка, і басейн, і сауна. Директор того центру придивився до завзятого спортсмена та й запросив чоловіка взяти участь у зйомці документалки про «мечку»: мовляв, розкажи про те, як ти на ноги стаєш.

Зібрався Хазієв з думками та й пішов до медійників на «сповідь». Біля приміщення, де працювала знімальна група, чоловіча якийсь сидить: здоровий такий хлопець, високий, кремезний, тренований – одразу прораховується, що військовий. Поздоровкався з ним, те-се запитав – так і зав'язалась розмова. Дядько теж не відмовчується – про все розпитує. А тоді, дивиться ветеран, біля його співрозмовника всі бігають, метушаться, аж стеляться, як перед начальством, їй-бо. «Ну, і хто то за один?» – гадає собі. А, виявляється, і справді начальник – губернатор наш військовий. Отакої! Алмас знітився трохи, що аж так запанібратськи з ним наболілим ділився, а той каже: «Усе гаразд, нам такі активні хлопці потрібні – маємо фронтовиками гідно опікуватися».

От з того часу у Дніпропетровській області й формувався ветеранський рух «ТитаниUA». Хазієв з головою в ті справи поринув, з гордістю носив рухівську фірмову футболку з принтом у вигляді тризуба, що складений був із назв громад. Навчатися там почав – українською!

Він же до вторгнення українською майже й не розмовляв: розумів її добре, десь-подесь і сказати суржикове щось намагався, але якось куценько, по-азарівськи, виходило. А тут, бачте, у 60 років такий подарунок від долі отримав – курси з української мови. А ще пси-

хологію опановували, соціальний напрямок уздовж-упоперек студіювали та купу іншого актуального, що ветеранам могло згодитися. Знання ті допомагали військовим зорієнтуватися й адаптуватися до життя: багато хто захотів продовжити навчання та до вишів вступили, чимало людей в адміністрації зараз працює чи бізнес відкрив, а хтось, як і Алмас, у ветеранський простір пішов трудитися, бо кредо рухівське – «рівний рівному» – рідним стало. Що робили? Та просто всім, чим могли, служили людям. А то – найкраща терапія для опалених війною сердець.

Почав зі свого району. Надягнув форму і зайшов у соцзабес: питає, чим вам допомогти. Працівниці зніяковіло плечима здвигують: «Та ні, що ви, не треба». А Хазієв не відступає: «Треба-треба, дівчата, ви ж іще не знаєте, що я вам все одно допоможу». Ведуть до начальниці. Пояснює їй, що він з такого-то руху: як потрібно щось, то зв'язь – виручимо.

Так само в пенсійний фонд навідався, до ЦНАПу заглянув, по школах пройшовся. І, знаєте, це змінює ставлення. Бо здебільшого приходять зі списком вимог, скандалять, лаються, навіть погрожують. А тут якийсь інопланетянин запитує, чим допомогти. Згодом про дивака дізналися всі на районі: почали його один одному «передавати» – черезтинне радіо вмикалось (так би мовити, реклама з уст в уста).

З тим самим запитанням «Чим допомогти?» і в Мечникова завітав. Дозволили з пораниленими спілкуватися. А за деякий час головлікар Сергій Анатолійович Риженко й каже:

– Алмаса, я оце дивлюсь, у тебе непогано виходить. Давай до нас на роботу.

– Як на роботу? – округлив очі ветеран. – У мене ж медичної освіти нема.

– Ну, ти ж курси психології закінчив? Закінчив.

– Ага, сертифікат є. Але ж мені 60 років уже.

– То й що? Мені теж не 20. Оформимо, як слід.

– Але ж я на протезах, – не вгавав чоловік. – Я ж не зможу, як всі, по вісім годин на ногах. Мені ж треба час від часу знімати ці штуки, щоб ноги відпочили, бо наступного дня ж не встану.

– Знаю, знаю, Алмаса, графік підлаштуємо під тебе: лише до дванадцятої дня працюва-

тимеш. То що? Згоден?

Ось так і потекли робочі Алмасові будні. Задача в нього була зрозумілою і відповідальною – надихати поранених своїм прикладом. Отак щоранку о дев'ятій разом з Сергієм Анатолійовичем заходять у реанімаційне відділення, де солдати наші або цивільні поранені лежать, яким тільки-тільки ніжки ампутували. Головлікар для кожного слухні слова знайде: мовляв, потерпи, герою, скоро станеш на ноги. А як хто кривився недовіжливо, на Алмаса показував:

– Ось, бачиш, чоловік з ампутацією обох кінцівок. Усього-на-всього чотири місяці від дня операції минуло, як він протези взув. Йому, хлопче, 60 років, а він стоїть на ногах і щодня приїжджає на роботу.

Щоразу після такого представлення Хазієв спостерігав, як здивований погляд пораненого мимоволі ковзав униз й фокусувався на його протезах. А хтось навіть з ліжка звисав подивитись, чи справді в нього ніг немає.

Наочний приклад – то сила! Колосальний вплив! Струс парадигми! Це точно спрацює! Замість тисяч слів! Кілька секунд – і все – людина готова боротися! Словом, з цього прикладу все вмикається – наче запускається в мозку складна програма порятунку. А далі – Алмас сяде біля пораненого, на запитання йогоповідідає, досвідом і порадами поділиться. Це як з поля боя побратима витягати. А тільки там – фізично людину евакуйовуєш, а тут – морально її з прірви вирятовуєш.

Спочатку діяльність Алмаса була справжнім експериментом. Але пройшов рік і всі збагнули, що це – вагома підмога лікарям. Бо коли в лікарні потік поранених – щодня новенькі і їх багато – ясно, що лікарі фізично не встигають приділити кожному час на спілкування. Вони зосереджуються на своїй медичній темі (операціях, лікуванні, реабілітації, протезуванні, трансплантаціях), а психологічним станом людей опікуються психологи. Але й тут ситуація межова, бо фахових психологів українською мало і зайняті вони здебільшого важкими випадками: складними контузійми, множинними пораненнями й баротравмами, психічними ускладненнями. Так і вийшло, що Алмас і інші волонтери заповнили величезну нішу з пораненими, душевний стан яких не критичний, але може стати таким, якщо вчасно не приділити їм

увагу. Хазієв не всіх хлопчиків і дівчаток, яким дав Господь послужити, на ім'я запам'ятав, але точно знає, що кожного з них запитав, чим допомогти.

Ментор – це батя

Алмас сидів біля ліжка бійця, який лише кілька годин тому з тривалої коми вийшов. З усіх кінцівок – лише одна рука лишилась, та й та понівечена, загіпсована, продірявлена складною металевою конструкцією. Подушку хлопцеві поправив, сльози витер, а потім мамі його дзвонили – телефона йому біля вуха тримав і кнопки натискав.

Елементарні прояви турботи – по-домашньому, по-родинному. А хлопчикам – як знеболювальне. Алмас знає, як потребує душа, аби поруч хтось побув-вислухав. Просто виговоритися. Розказати про війну, про пережите, втрачене, зболіле.

– А ким ти тут працюєш? – запитує поранений.

– У Мечникова я – ментор.

– Гм... Дивне слово. Не наше, не українське. І що таке «ментор»?

– Трохи психолог, трохи тренер, трохи коуч на волонтерських засадах, – посміхнувся Хазієв. – Ще б сказав душеопікун, але то більш церковне поняття. По суті – радник. Тобто людина з досвідом у певній сфері, яка ділиться власними «граблями», щоб хто інший не наступав на свої. Гадаю, оце все разом і є «ментор». А взагалі слово перекладається як «наставник».

– Аааа... Зрозуміло, – погляд солдата потеплішав, – батя, значить... Ти вибач, по бать-

кові твоє я зараз не вимовлю – язик не зовсім слухається. І оце слово – ментор – якщо з голови вилетить, то я батею тебе називатиму. Ти ж не проти?

– Ні, не проти.

– Що, правда за чотири місяці на ноги став?

– Правда.

– А протези дорогі? Скільки коштують?

– Протези зараз безкоштовні... Що військовим, що цивільним...

– Ану ще раз розкажи, як вони працюють...

– Так, синку, розповім... Обов'язково розповім. Але тобі перепочити треба. Завтра до тебе зайду.

Наступного дня знову спілкувалися по-товариськи. Боєць ейфорично піднесений (раз цей дід у 60 на протези за чотири місяці став, то і я ж, звісно, стану). Алмас знає ці почуття. Зараз важливо хлопця з небес на землю обережно спустити, щоб до реабілітації розсудливіше поставився, щоб мав достатні уявлення щодо проблем, які можуть спіткати, щоб не заперечував зміни в організмі й не ігнорував можливі загрози. Тому й озвучував усе, як є:

– Я розумію тебе. Буде три важких тижнів. Спина, капець, як болітиме. Під себе ходитимеш. Депресія буде тиснути. Особливо коли зі штату виведуть і кілька місяців коштів не матимеш. Злим станеш. Отут важливо буде перебороти себе. Декотрі мені кажуть: та ні, чувак, у мене все «ОК» буде. Я не сперечаюсь – я просто знаю, бо все це проходив. Звісно, все «ОК» буде – за умови якщо не зламаєшся, як людина.

– Не зламаюсь, батє.

– Вірю, що не зламаєшся. Однак я дещо про інше. Організм неохоче перебудовуватиметься. Кровообіг дасть збій – через це кукси німітимуть. І обмін речовин порушиться: наче й небагато їстимеш, а вагу зайву все одно набиратимеш. Отож за вагою тепер потрібно буде, ой, як стежити – бігати на терези, як дівчатка, по 2-3 рази на день. Перед тим, як станеш на протези – а ти обов'язково станеш на протези – насамперед запам'ятай цифру при зважуванні. От що хочеш роби, а дотримуйся тієї цифри – ну, плюс-мінус півтори кілограми можуть гуляти, але не більше. Коли набрав півтори кілограми, то ще нічого – можна витримати, хоча й важко, бо нога набрякає, і її важко у протез

всунути. Тому пиво пити не можна – від нього набряклість сильніше. Та й взагалі алкоголь і паління обмеж до мінімуму... Але якщо так станеться, що схуднеш на півтори кілограми, то – ситуація ще гірша: нога у протез провалюється, і ти зовсім ходити не можеш, розумієш? Тому тренування мають бути постійними, безперервними, системними...

– А на протезах боляче ходити?

– Боляче, хлопче. Та навіть якщо боляче – встав і пішов. Хочеш, не хочеш, а щодня їх треба надягати і ходити. День-два пропустив – сам собі проблему зробив... У мене місяці два тому ще одна операція була – діставали з кукси пару дрібних уламків. Тож я на двадцять днів на візок пересів. Але ж лікарняний закінчується – пора й до протезів повертатися. Намагаюсь їх надягти, а відчуваю, що не можу на них встати. Уяви собі, з моїм-то досвідом у понад два роки. Мене хитає, рівновагу не вловлю, мозолі змокрили-полопались-печуть. Бачу, триндець повний – за тренування вкотре з нуля братися. Тож я знову – собачку на повідок і на вулицю. Вона, бідненька, від мене вже стомилася... У той день насилу п'ятсот метрів здолав, та й то – ледве не асфальт цілував. Але ж я упертий – наступного дня на роботу поїхав. Ох, і важко мені було. Воно ж після кожної операції, щоб ти розумів, контур кукси змінюється. Ото і в мене ніжка на якісь міліметри меншою стала. До протезіста свого зайшов – що ж, протези довелось міняти.

– А ще скажи мені, батє, де тобі протези робили. Який протезний центр порадиш?

– Гарне запитання, братику. Люди кажуть, що потрібно вибирати найкращий протезний центр. А я кажу – вибирай той, який недалеко від твого дому. Це зручно. Тобі ж відтепер туди частенько прийдеться їздити. От і думай, куди тобі простіше добиратися: в Америку чи ще кудись за кордон, чи, може, у Львів за 500 кілометрів звідси, чи все ж таки у протезний центр біля дому. Я коли на протезування ставав, то вибрав Дніпро. Спеціалісти в нас не гірше американських і добиратися легко – пів години міським автобусом і всі питання вирішив.

Алмас підійшов до співрозмовника ближче, простягнув йому свій телефон:

– Дивись, який додаток я собі завантажив. Тут тобі будь-яку відстань у метрах чи кілометрах, чи кроках прорахують. Багато значень я

вже запам'ятав – знаю, наприклад, що від мого дому до метро 900 метрів, а з дому до роботи – 3,5-4 кілометри. Я на перших протезах 4,5 тисячі кілометрів пішки нагуляв. А особистий рекорд – за день відстань з дому до Монастирського острову і назад пішки здолав. А це, виходить, 23 км 900 м. Звісно, згодом перестаєш ті відстані рахувати, але в перші місяці цей додаток у тонусі тебе триматиме: і мотивація додаткова, і планування прогулянок, щоб навантаження по силам були. У підсумку, дивись, щоб усе в тебе було: і тренажерка, і плавання, і піші прогулянки, і ходіння по сходах – усе згодиться, герою, нічого не цурайся.

Післямова

І дня не минає, щоб Алмас не згадав у молитві хлопців, які його на собі з-під обстрілу виносили: побратими Юрко й Сашко та провідник Віталік, що на позиції групу заводив, аби не заблукати. За пів години, як пораненого медикам передали, вони знову на позиції руши-

ли. Доля їхня в той день теж фатально склалась – утрюх у полон потрапили... Юркові пощастило швидко повернутись – три місяці в полоні пробув і вийшов, дякувати Богові. Віталіка теж вдалося визволити – нещодавно вийшов за обміном «тища на тищу». Відсидів у російській в'язниці два роки, чотири місяці і чотири дні. Алмас добре цю цифру пам'ятає, бо рівно стільки часу в нього ніг немає... А третій хлопчик і досі там, і звісток про нього жодних. «Тож у мене, – перевів дух, – боргів ще багато»...

Сидимо в «Пузатій хаті». Алмас чай так апетитно присьорбує. Смакуємо торттики один в одного. Ветеран пояснює, що то, значить, людину як рідну сприйняв. Він любить солоденьке, хоч йому й не можна. Але уплітає той кусочок, бо знає, що завтра зробить розвантажувальний день. Він однаково щиро спілкується з людьми: з хлопцями й дівчатами, з юними й бувалими, з мільйонерами й незаможними. Одним словом, батя...

© Ірина Іваськів 04-22.02.2026

Слідами однієї публікації.

У червневому числі журналу «Бористен» було вміщено мого листа, де я ділилася спогадами про власну долю. Зокрема, було вказано що я стала емігранткою з січня 1935 року. Що є моїм технічним недоглядом, бо фактично я опинилася в еміграції з січня 1940 року. Вдячна читачам щомісячника за увагу до моєї творчості.

З привітом, Любов В. Базюк
(Торонто, Канада)

Публікації які зустрічаються в «Бористені» потрапляють туди по різному. Ось і ця має доволі не типову історію. Якось дорогою до приміського села Майорка на базарі, що примостився на узбіччі траси Дніпро-Запоріжжя, до мене підійшла знайома продавчиня і промовила:

- Давно хотіла Вас бачити. Мені одна жінка на зупинці прочитала свої вірші про війну. Душевні вірші. Допоможіть їй книгу видати...

Я простяг свою візитівку.

- Нехай подзвонить – чим зможу тим допоможу...

За пару днів на моєму телефонів залунав дзвінок і висвітився незнайомий номер. Так ми познайомилися Лілією Мальченко, жінкою яка у певній мірі є одним із символів нашої сьогодишньої боротьби за право жити на своїй землі.

Варто, напевно, найперше зазначити, що вона етнічна молдаванка, народилася у місті Фалешти та з восьми років мешкає в Україні. Нині Лілія Пилипівна з гордістю зізнається:

- У мене дві Батьківщини Молдова і Україна. Хоч, як кажуть, справжня молдованка без домішків.

Мати двох дорослих дітей з перших днів війни як може боронить придбану Вітчизну. І не лише через те, що з квітня 2022 року у всілякий спосіб підтримує свого чоловіка Сергія Мальченко, який добровольцем пішов на фронт. А й активно займається волонтерством. Свою

любов до України вона доводить не на словах, а на ділі. І ще один факт який особисто мене так само вразив до глибини душі. Лілія Пилипівна мешкає у невеличкому селі Григорівка, що належить Новопокровській територіальній громаді. І кожному загиблому земляку у війні з лютим ворогом молдаванка з українським серцем присвячує вірш. Як це не гірко, але таких пропам'ятних творів уже не один десяток.

- Поки житиму напишу про кожного нашого героя,- зізналася у розмові зі мною Лілія Мальченко.

Символи відіграють дуже важливу та емоційну роль в людському житті. Ми кладемо руку на серце, коли звучить національний гімн, ризикуючи життям наші воїни рятують державний прапор. Вірші Лілії Мальченко про загиблих героїв-земляків так само найперше символ, могутній прояв народного патріотизму. І я глибоко переконаний цей збірник поезій неодмінно має побачити світ! Позаяк хотілося, з відомих причин, якнайскоріше.

Лілія Пилипівна кохається в літературі. Чи є для неї це професійною справою. Напевно, що ні. Та її прагнення у такий спосіб зберегти і примножити нашу священну пам'ять про героїв цієї війни заслуговує на всіляку підтримку. А тому друкуємо один з віршів української поетеси Лілії Мальченко з села Григорівка що на Січеславщині.

Фідель Сухоніс

Нічого, що волосся сиве, бабусі вже багато літ.
Низенько голову схилила і Воїн теж схилив в отвiт.
І не дивилась гордовито, хоча поважний, статний вік.
Подякувати захотіла, що відхилив біду від них.
Кістляві, зморшкуваті руки торкалися, як до Святині.
Подяка молодим онукам, синам і донькам України!
Що значить мудрим вже бути, прожиток довгого часу.
З роками це усе набуте, не відібрати нікому.
Ніякі варвари і кати не в силі рішення змінить.
В ній сутність мами, сила тата, основа, що штовхає жить!

Добірка «Християнська сторінка».

Провідник рубрики почесний доктор теології Леонід Якобчук

Гріх корупції у світлі християнської Церкви

Відомий польський науковець д-р Стефан Лашин, який тепер проживає у США, поділився в листі своїми думками про корупцію.

Корупція є однією з найбільших загроз соціальному, економічному та політичному життю України. У вченні християнської Церкви кожен акт корупції - незалежно від розміру хабара - є гріхом. Гріхом є купівля дипломів і здача іспитів за гроші, а також шахрайство під час екзаменів. Корупція руйнує справедливість, створює хаос і підриває довіру між людьми. Як сказано в Біблії: «Фальшива вага - гидота для Господа, а точна вага Йому до вподоби» (Притчі 11:1). Будь-яка форма нечесності є неприйнятною для Бога.

Корупція існує скрізь, у всіх країнах, проте її масштаби значно різняться. Наприклад, у деяких африканських країнах до 80 відс. усіх питань вирішуються через корупцію, тоді як у скандинавських країнах цей показник становить близько 5 відс. Ці цифри показують, що масштаби проблеми залежать не лише від законів, а й від культури та менталітету суспільства. Катехизм християнської Церкви зазначає: «Сьома заповідь забороняє дії, що спричиняють несправедливу дискримінацію в економічному та соціальному житті, а також корупцію в публічному житті».

Боротися з корупцією набагато важче, ніж із іншими недоліками, наприклад економічними. Можна будувати нові будинки, дороги, мости чи фабрики та покращувати матеріальну інфраструктуру. Однак боротьба з корупцією вимагає зміни менталітету людей, а це значно складніше, ніж змінити матеріальні речі. Як писав св. Августин у «Місті Божому» (Книга XIX), справжня реформа починається у серці, бо зовнішні заходи самі по собі не можуть усунути гріх.

Потрібно поставити ключове запитання: яка причина корупції? Одним із базових факторів, здається, є нестача товарів і послуг. У часи криз люди прагнуть отримати товари «під прилавком» і шукають зв'язки та знайомства, щоб прискорити прийняття сприятливих рішень в офісах. Проте навіть коли економіка розвивається успішно і доступ до товарів полегшується, корупція не зникає повністю - вона лише набуває більш витончених форм. Святе Письмо попереджає про спокусу жадібності: «Бо любов до грошей є коренем усякого зла» (1 Тим. 6:10).

Ще одним важливим фактором є слабкість моральних цінностей. Коли люди починають вірити, що «всі так роблять», корупція стає соціальною нормою. Це створює порочне коло, яке дуже важко розірвати. Церква вчить, що моральна слабкість - це шлях до гріха, і потрібна духовна пильність: «Будьте тверезі й пильні. Ваш ворог, диявол, ходить навколо, рикаючи, шукаючи, кого б поглинути» (1 Петра 5:8).

Християнська Церква підкреслює, що боротьба з корупцією - це не лише питання закону та систем контролю, а передусім справа перетворення сердець. Люди повинні формувати свою совість так, щоб відкидати нечесні практики і вибирати шлях справедливості. Церкви та місцеві парафії, включно як із католицькою і православною церквою мають важливу роль у формуванні моральних цінностей, навчанні етичній поведінці та спрямуванні громад до відмови від корупції. Без духовної та моральної трансформації жодна країна не досягне тривалого успіху у боротьбі з цим руйнівним явищем. Як зазначав Папа Франциск у «*Evangelii Gaudium*» (п. 219), соціальна корупція є формою духовної бідності, що вимагає навернення: «Корупція - це життя в егоїзмі та гріху; вона псує душі, громади та інституції однаково».

Випускники українських класів: чи виконали вони свою місію?

(До 70-ї річниці)

Бартошицький ліцей і долі його вихованців

У вересні 1956 року в Педагогічному ліцеї № 2 у Бартошицях, у Польщі, було створено українські класи. Це була подія, на яку українська громада повоєнної Польщі чекала з великою надією. Зацікавлення навчанням було величезним – з різних куточків країни на вступні іспити приїздили сотні молодих людей. У перший рік було подано 240 заяв, а прийнято 70 юнаків і дівчат.

Перед новоствореними класами було поставлено цілком конкретне завдання. Треба було підготувати вчителів, які могли б навчати українських дітей рідної мови, а водночас передавати їм знання про українську культуру, традиції та історію. Потреба в таких кадрах була дуже великою. У багатьох місцевостях, де проживали українці, вже діяли групи учнів, які вивчали українську мову, але бракувало кваліфікованих учителів.

Сьогодні, через сім десятиліть після відкриття українських класів, варто поставити запитання: чи виконали їхні випускники завдання, яке свого часу перед ними поставили?

Не лише атестат, а й професія

Найкращу відповідь на це запитання дають не шкільні документи, яких, на жаль, збереглося небагато, а подальша доля самих випускників.

Українські класи в Бартошицях існували до 1970 року. За цей час їх закінчили 264 українські випускники. Упродовж багатьох років ліцей був одним із головних осередків підготовки українських учителів у Польщі.

Перші випускники вже 1961 року отримали атестати зрілості та педагогічну кваліфікацію.

кацію. Їх направили до польських шкіл, де вони також працювали з українськими дітьми, організовуючи навчання рідної мови.

Отже, перше й основне завдання було виконано. Бартошицький ліцей забезпечив польську систему освіти підготовленими педагогічними кадрами. Однак його значення на цьому не закінчувалося.

Учитель – не лише професія

Для багатьох випускників навчання в Бартошицях було підготовкою не лише до професійної роботи, а й до громадської діяльності.

Колишня учениця Ліда Лойко (Іляш), випускниця 1969 року, згадувала, що школа всебічно підготувала її до професійної роботи та громадської діяльності, передусім «на рідній ниві». Важливою частиною цього життя була також участь у художньому колективі, який виступав у селах Вармінсько-Мазурського краю та на українських фестивалях.

Так було не лише в її випадку. Випускники ставали вчителями, вихователями, директорами шкіл, науковцями, громадськими та культурними діячами. Переважна більшість продовжувала навчання у вищих навчальних закладах. Багато хто протягом усього свого професійного життя залишався пов'язаним з українською освітою та громадським життям.

Саме тут починається друга, значно ширша відповідь на поставлене запитання.

Що залишилося після 1970 року?

У 1970 році українські класи в Бартошицях припинили існування у зв'язку з реформою системи підготовки вчителів. Однак із закриттям класів не зникли їхні вихованці.

І це, мабуть, є найважливішим доказом того, що школа виконала своє завдання.

Ліцей можна закрити одним адміністративним рішенням. Значно важче припинити те, що його випускники винесли із собою у подальше життя. Українські вчителі й надалі працювали в школах, навчали дітей рідної мови, організовували культурне життя, брали участь у діяльності українських організацій. Вони передавали наступним поколінням те, чого самі навчилися в Бартошицях.

Тому історію українських класів не можна закінчувати датою 1970 року. Їхня історія тривала далі – у житті та праці їхніх випускників.

Школа, яка залишилася у своїх вихованцях

Особливе значення має той факт, що через багато років після закінчення ліцею колишні учні не втратили зв'язку між собою. Зустрічі випускників, зустрічі однокласників, методичні конференції, семінари, екскурсії та інші форми спільної діяльності показали, що бартошицька школа створила не лише професійну спільноту, а й спільноту людську. Цей процес добре представлено в монографії Педагогічний ліцей № 2 у Бартошицях – українські класи 1956–1970, яка містить біографії випускників і вчителів, спогади, інтерв'ю та матеріали, присвячені зустрічам випускників.

Цікаво, що польський педагог, професор Єжи Нікіторович, ознайомившись із цією монографією, звернув увагу саме на цей аспект. На його думку, колишні учні та вчителі створили своєрідний громадський рух, спрямований на збереження та відродження родинної культури й пам'яті про неї. Водночас вони реалізовували себе як громадяни польської держави.

Це дуже важлива оцінка. Вона показує, що досвід Бартошиць не слід розглядати лише як епізод в історії української освіти.

Дві культури – одна школа

Українські класи діяли в польському педагогічному ліцеї. Учні навчалися разом із польською молоддю, мали спільних учителів, жили в одному шкільному середовищі. Водночас українські класи давали можливість навчатися рідною мовою не лише української мови, а й таких предметів, як математика, фізика, хімія та біологія.

Це поєднання було важливим. Випускники не замикалися у власному середовищі, але й не втрачали своєї української ідентичності.

Молодь обох національностей щодня навчалася разом, пізнавала одне одного і вчилася співіснувати. Цю цінність випускники понесли із собою в доросле життя – у свої сім'ї, професійні середовища та місця, де їм довелося працювати.

Проведені дослідження показали, що в ліцеї не виникало конфліктів на національному ґрунті. Це особливо важливий результат, оскільки йдеться не лише про організацію навчання, а й про формування культури взаємної поваги та співжиття.

Тому досвід Бартошиць можна розглядати як своєрідний приклад співіснування двох культур. Українські учні отримували можливість зберігати мову й традиції, а водночас ставали повноправними учасниками польського суспільного життя.

І, можливо, саме ця частина бартоської спадщини заслуговує сьогодні на особливу увагу. Цінності взаємної поваги, співіснування та здатності бачити в іншій людині не противника, а партнера потрібні й сучасному польському суспільству, яке дедалі частіше розділяють суперечки та конфлікти навколо присутності українців і української проблематики.

Найкращий критерій – подальше життя випускників

Якщо оцінювати школу лише за кількістю випускників, отриманих атестатів чи результатами іспитів, відповідь на запитання про її успіх буде неповною. Педагогічну школу варто оцінювати передусім за тим, як її вихованці використали здобуті знання та цінності у своєму подальшому житті.

У випадку бартошицьких українських класів відповідь є особливо очевидною. Випускники не лише здобули професію. Багато хто з них протягом десятиліть працював із дітьми та молоддю, навчав української мови, займався культурною та громадською діяльністю, а деякі обіймали відповідальні посади у сфері освіти та науки.

Їхній подальший доробок показав, що вплив бартошицьких класів виявився значно ширшим, ніж передбачалося спочатку.

Спадщина, яка не закінчилася

Тому на запитання, чи виконали випускники українських класів Педагогічного ліцею № 2 у Бартошицях завдання, які перед ними поставили, можна відповісти ствердно.

Так, вони стали вчителями. Так, вони працювали з українськими дітьми. Так, вони допомагали зберігати українську мову та культуру. Але найважливіше – вони передали наступним поколінням знання та цінності, здобуті в Бартошицях.

У цьому полягає найбільший успіх цієї школи.

Її можна було закрити 1970 року. Однак не можна було закрити того, що вона вже встигла сформувати в людях. Бартошицькі українські класи перестали існувати, але їхня справа продовжилася в житті та праці їхніх випускників.

І, можливо, саме це є найкращою відповіддю на запитання, навіщо їх було створено.

Стефан Лашин (США)

Фото Дарії Суберляк

РЕЦЕНЗІЯ

на працю Валентини Соболю «Діалог зі світом тривалістю в три століття. Діарій Пилипа Орлика 1724. Відчитання з рукопису, переклад, опрацювання, примітки, індекси»

Історична пам'ять України на сьогодні потребує відновлення як ніколи. Особливо гостро стоїть це питання в системі освіти, де, з одного боку, є визначений і сформований поколіннями погляд на події та історичних осіб, а з іншого — маємо ряд науковців, які крок за кроком, опрацьовуючи в архівах сторінку за сторінкою, намагаються вибудувати історичну траєкторію правди для суспільства. До таких професійних митців належить і Валентина Соболю.

Видання «Діалог зі світом тривалістю в три століття. Діарій Пилипа Орлика 1724. Відчитання з рукопису, переклад, опрацювання, примітки, індекси» є потужною, багаторічною працею пані Соболю. Вона змогла зосередити увагу на такій яскравій історичній постаті, як Пилип Орлик. Його праці (публіцистичні, політичні, художні твори, як і щоденникові записи часів еміграції) містять інформацію, яка вказує на спосіб порядного існування у важкі часи одного з українських лідерів. Натомість подорожні щоденники, через цілий ряд причин, залишалися доступними дуже вузькому колові людей, тому й інформація про них могла набувати дуже різного тлумачного характеру.

Метою цього видання є прагнення зацікавити дослідників до занурення у Слово гетьмана Пилипа Орлика з настановою почути, зрозуміти, осмислити. Для самої упорядниці й перекладачки Діарій Пилипа Орлика залишався найважливішою науковою проблемою впродовж кількох десятиліть, в чому переконують її публікації та доповіді на наукових конференціях. Її оприлюднені дослідження з цього питання не оминають аналізу певних кроків сприйняття, інтерпретації та наближення до першоджерела.

Власне науковий підхід до щоденників Пилипа Орлика, як переконує В. Соболю, сформувався в Українському інституті у Варшаві, де у 1936 р., зусиллями Яна Токаржевського-Карашевича, опубліковано записи початкових 1720–1723 років. Певною мірою і рецензовану працю, і попередні напрацювання авторки в цьому плані варто розглядати як продовження в нових історичних умовах тривалого наукового проекту, що потребує дослідницького досвіду й відповідних знань.

Дослідниця приділила достатньо уваги і біографічним фактам Пилипа Орлика, де зосереджувала увагу на тому, що він добре орудував і військом, і пером. Проте особливої актуальності набуває те, що було й залишається назавжди: згадки про матір, дружину, історія народження й хрещення вісьмох дітей та невідшкодована втрата за тими двома, які померли в ранньому віці.

Читач щоденника може переконатися у виразній ритуальності барокового письма, яке немов прикриває й упорядковує ряд емоцій. Аналогічно до тих стандартів побуту, якими Пилип Орлик переймається не так з огляду на себе, а як на дотримання чинних домовленостей в усьому.

Найчастіше джерелом інформації про міжнародні події служили розмови з кон-

сулами, послами, які постійно відвідували П. Орлика чи з якими він шукав зустрічей при різних нагодах, а також особиста кореспонденція, яку отримував за їх посередництва.

Попри виразну барокову специфіку, характер письма й мовлення у щоденнику, дає можливість відчутти неповторну магію індивідуальної особистості.

Не дивлячись на певні моменти у праці Валентини Соболев (уривки, які потребують детального вичитування; певні повтори, що могли виникнути у процесі адаптації історичного тексту; використання полонізмів, домінування польського синтаксису над українським тощо), текст абсолютно не втрачає актуальності і важливості.

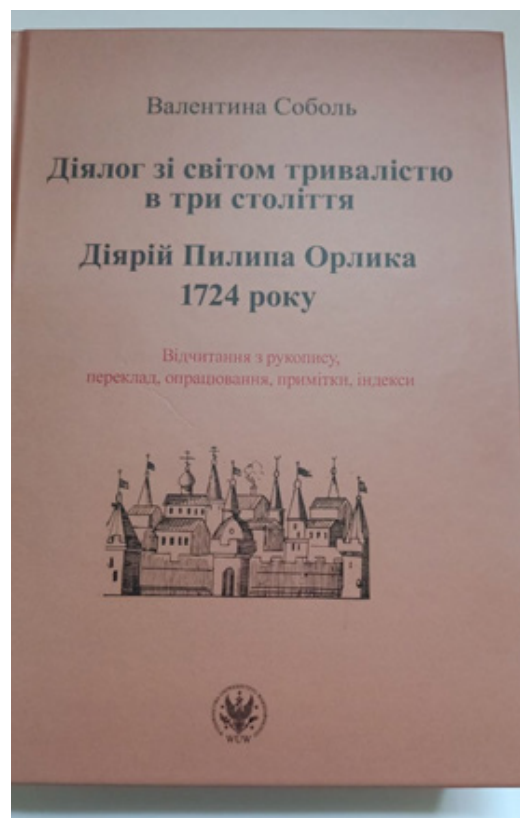
Додатками до видання є словник латинських термінів та латино-польських марконізмів, словник турцизмів, іменний та географічний індекси, бібліографія.

Загальне враження від рецензованої праці, без сумніву, позитивне. Ця книжка є справжньою науковою подією, яка надасть можливість краще вивчити таку історичну постать, як Пилип Орлик.

Рекомендую монографічну працю Валентини Соболев «Діалог зі світом тривалістю в три століття. Діарій Пилипа Орлика 1724. Відчитання з рукопису, переклад, опрацювання, примітки, індекси» широкому загалу, а також рекомендую звертати на дослідження у навчальному процесі з дисциплін історичного та філологічного спрямування.

Тетяна КРАШЕНІННІКОВА

Завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет», кандидат філологічних наук, доцент

ТАЄМНИЦІ ВИНИКНЕННЯ МІСТА ДНІПРА

(інтерв'ю шефа-редактора Ф. Сухоноса з професором С. Світленком)

Редакція часопису «Бористен» уважно стежила за процесом підготовки до передаткування початків Дніпра. Шеф-редактор видання Фідель Сухоніс, як член Координаційної ради з питань утвердження української національної і громадянської ідентичності Дніпровської міської ради, наголошував на її серпневому засіданні на необхідності прийняття такого нагального рішення.

Тому колектив «Бористену» позитивно зустрів звістку про ухвалу Дніпровської міської ради про нову офіційну дату утворення нашого міста, прийняту 19 серпня 2026 р. Це важливо, бо утверджує давню українську урбаністичну традицію початків Дніпра, яка сягає 500 років.

Шеф-редактор часопису «Бористен» Фідель Сухоніс: Дізнавшись про публічну лекцію про таємниці виникнення міста Дніпра, прочитану доктором історичних наук, професором, Заслуженим працівником освіти України, дійсним членом Наукового товариства ім. Шевченка Сергієм Світленком, редакція нашого часопису попросила вченого-історика, українця розповісти про свою зустріч з дніпровськими архівістами.

Доктор історичних наук, професор Сергій Світленко: 22 вересня мав за честь прочитати публічну лекцію «Урбогенез міста Дніпра XVI–XVIII ст.: концептуальна сутність та особливості» на запрошення Державного архіву Дніпропетровської області.

Завідувачка сектору науково-методичної роботи архіву, Заслужений працівник культури України Ніна Киструська у вступному слові наголосила на важливості події. Вона нагадала, як колишні ювілеї Катеринослава та Дніпропетровська використовувалися для закріплення російських імперських і радянських наративів. Настав час осягнути свої історичні витoki!

Година лекції пролетіла непомітно. Відзначу приємну інтелектуальну атмосферу, взаємну повагу та високий інтерес слухачів до складної, але надзвичайно актуальної наукової й суспільної теми.

Щиро дякую аудиторії за такий теплий прийом!

Фідель Сухоніс: Пане Сергію, в чому

важливість актуалізованої Вами теми?

Сергій Світленко: Новітні дослідження українських археологів, істориків та краєзнавців дають беззаперечні аргументи для критики російського імперського та комуністично-радянського наративів, які штучно «скорочували» історію нашого міста та заперечували його самобутність. Сьогодні проведення наукової деколонізації нашого історичного минулого цілком на часі.

Перегляд дати утворення дозволить повернути Дніпру його повну, питому історію, а також показати місто як органічну складову українського та європейського простору. Зрештою, це утверджує єдиний правильний – україноцентричний погляд на походження Дніпра, який веде до очищення нашої історичної пам'яті від колоніальних нашарувань та утвердження української національної ідентичності.

Відновлена держава Україна вже 35 років живе в новому історичному й геополітичному часі та просторі. У відповідність до цих реалій ми нарешті оновили й датування початків нашого міста. Це – нагальна вимога часу.

Фідель Сухоніс: У чому ж, на Ваш погляд, концептуальна сутність зародження та історичного розвитку Дніпра?

Сергій Світленко: Історія нашого рідного міста вельми складна, багатовимірна, а шлях міського поступу – неоднолінійний по висхідній. Невипадково назва нашої концепції зародження і розвитку Дніпра — Старосамарська-Новокодацька. І справді, зародження міста відбувалося неодноразово: спочатку на лівому, а дещо згодом – на правому березі Дніпра.

Лівобережна лінія бере початок від пізньосередньовічного козацького містечка Стара Самарь (XVI ст.), яке у XVIII ст. стало сотенним містечком Полтавського полку Гетьманщини; вона також проходить через Новобородицьку фортецю та Катеринослав I (Кільченський). Правобережна лінія набула поступу навколо українського ранньомодерного містечка Новий Кодак (XVII–XVIII ст.) – центру Кодаської паланки Війська Запорозького Низового. На зміну йому прийшов Катеринослав II

(Дніпровський), Новоросійськ, знову Катеринослав, а також – Січеслав, Дніпропетровськ і сучасний Дніпро.

Упродовж століть на теренах сучасного Дніпра відбувався тривалий процес інтеграції різних населених пунктів. По-перше, це козацькі слободи, селища та села правобережжя (Половиця, Лоцманська Кам'янка, Мандриківка, Михайлівка, Діївка, Сухачівка, Сурсько-Литовське, Таромське) та лівобережжя (Березанівка, Ломівка, Кам'янка Старожитна, Мануйлівка-Попівка, Одинківка, Стара Огринь, Чаплі). По-друге, численні козацькі зимівники та хутори. По-третє, на розвиток міста вплинули й військові фортеці: польський Старий Кодак та українсько-московська Новобогородицька. Сучасний Дніпро – це наслідок складної взаємодії, еволюції та трансформації цілої мережі поселень (ойконімів), які з часом стали єдиним цілим.

Фідель Сухоніс: Не секрет, що визначена дата початку Дніпра від 1526 року сприймається не всіма містянами. Дехто досі вважає, що це політична кон'юнктура. Чи є підстави вести мову про 500-річчя Дніпра?

Сергій Світленко: Рішення міської ради про передатування початків нашого міста – це наслідок врахування глибокої наукової дискусії, яка триває вже понад три десятиліття. Нещодавня публічна лекція в обласному архіві знову підтвердила високий інтерес громади до цієї теми. Зазначу, що процес перегляду дати вирізнявся максимальною прозорістю та пройшов кілька важливих етапів.

З серпня 2025 року в місті систематично працювала робоча група, створена за розпорядженням міського голови Бориса Філатова, під керівництвом його заступника Андрія Денисенка. Усі засідання були відкритими для засобів масової інформації, супроводжувалися інтерв'ю й коментарями для телебачення та преси. Принципово важливо наголосити: зміною датування займалися не політики чи аматори, а професійні історики – доктори та кандидати історичних наук, магістри, які в різний час здобули вищу освіту на історичному факультеті Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Всередині робочої групи в ході наукових дискусій виявилися дві позиції. Більшість пов'язувала початок міста з утворенням Старої

Самарі (рубіж першої та другої чверті XVI ст.), а меншість – з Новим Кодакем (середина XVII ст.). Тоді мною була запропонована компромісна Старосамарсько-Новокодацька концепція. Її сутність та особливості вже неодноразово висвітлювалися на наукових конференціях (у 2010, 2012 та 2017 роках) і в збірниках наукових праць.

Питання деколонізації та датування міст півдня і сходу України вийшло далеко за межі регіону. Обговорення відбулися на всеукраїнській науковій конференції в Києві, на розширеному «круглому столі» в самому Дніпрі та на сторінках науково-теоретичного альманаху «Грані». Наслідком цієї тривалої та ґрунтовної праці стало те, що переважна більшість учасників громадських слухань, а згодом і депутатів Дніпровської міської ради, свідомо проголосували «ЗА» нове датування. Підстави для відзначення 500-річчя Дніпра є науковими, а не політичними.

Датування Дніпра 1526 роком є обґрунтованим, хоч і умовним. Головний доказ – відкриття козацького містечка Стара Самарь (у межах сучасного міста), де дніпровські археологи під керівництвом професорки І. Ковальнової дослідили понад 30 житлових і виробничих комплексів, а також господарчі ями XVI–XVIII ст. На користь цієї дати свідчать, насамперед, торговельні пломби 1524 і 1525 років із монограмами польського короля Сигізмунда I Старого. Загалом виявлено 17 таких пломб (15 із них — західноєвропейські), що доводить існування тут активного торговельного центру та зв'язків із Центральною Європою на межі першої та другої чвертей XVI ст. Додатковим аргументом є карта польського географа та картографа Бернарда Ваповського 1526 року, яка чітко позначає гідроніми басейну Дніпра, зокрема річку Самару, засвідчуючи відомість регіону в тогочасній Європі. Окрім споруд, дослідники знайшли численні артефакти матеріальної та духовної культури: 20 адміністративних і особистих печаток, монети, зброю, культові предмети, прикраси, деталі одягу, господарський та побутовий інвентар, кераміку, які остаточно підтверджують історичну тяглість розвитку поселення. Подальші розкопки Старої Самарі обіцяють ще більше унікальних археологічних відкриттів.

Утім, на зазначені аргументи не зважають

окремі опоненти рішення Дніпровської міської ради. Деякі критики вдаються до некоректних методів полеміки, зміщуючи фокус із наукових аргументів на особистісні випадки проти членів робочої групи, зокрема вказуючи на їхній вік. Наголошуємо, що статус працюючого пенсіонера жодним чином не нівелює кваліфікацію доктора історичних наук, професора. До того ж опоненти не запропонували концептуально

обгрунтованої альтернативи. Рішення про передаткування є важливим кроком для деколонізації місцевої історії та її звільнення від імперських і радянських наративів, що повністю відповідає інтересам громади Дніпра та України.

Фідель Сухоніс: Щиро дякую Вам, пане Сергію, за цікаву бесіду.

Сергій Світленко: Пане Фіделю, якщо наші діалоги зацікавлять читачів, я вважатиму, що ми провели цей час із користю.

Українські письменники взяли участь у 31-му Міжнародному книжковому фестивалі

1-4 жовтня у Будапешті відбувся 31-й Міжнародний книжковий фестиваль. Цього року вже в'їзте він гостинно зустрічав українських авторів, видавців, перекладачів, з якими радо знайомились читачі – друзі України.

Національний стенд організували Фондація української книги в Угорщині UNABOOK та Товариство української культури в Угорщині за співорганізації Посольства України в Угорщині, Асоціації Bázis і Об'єднання угорських книговидавців і книготорговців (МККЕ), а також Українського інституту книги вдалося забезпечити українську присутність на фестивалі змістовною, різноманітною та цікавою не лише для української, а й для угорської аудиторії.

Цьогорічний стенд став результатом багатомісячної підготовки та командної роботи. Ініціаторкою Національного стенда та організаторкою його української програми стала очільниця Фондації української книги в Угорщині UNABOOK, член Товариства української культури в Угорщині Уляна Княгиницька, яка від січня 2026 року координувала підготовку стенда, формування програми та взаємодію з українськими й угорськими партнерами.

Головною метою діяльності є створення і захист українських цінностей та українського культурного простору.

На стенді було представлено українські видавництва: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Ранок», Ukraïner, «Видавництво Старого Лева», Mison, «Час Змін Інформ», Літературної агенції «OVO», Barnabus BOOKS UA, Видавничого дому «Комора», «Пам'ятки України» та «Час Змін Інформ».

Програму свідомо наповнено різною тематикою – від дитячої літератури й родинної пам'яті до історії, Голодомору, сучасної України, туризму, перекладу та літературного діалогу між Україною й Угорщиною, а також привернути увагу до злочинного знищення росією мільйонів українських книг та підручників.

Треба зазначити, що друковане слово українською мовою звучить в Угорщині вже 30 років поспіль. Ювілейне число журналу «Громада» презентувала голова Товариства української культури в Угорщині Ярослава Хортян.

Письменник, волонтер та керівник видавництва «Час Змін Інформ» Костянтин Климчук ознайомив зацікавлених слухачів не тільки зі своєю творчістю, але й із проєктом «Мандрівні книги» (модератор Ніколетта Олас-Хортян, перекладач

Маріанна Вакула).

Золота письменниця України Еліна Заржицька презентувала двомовну українсько-угорську книгу «Три сходи́нки Голодомору» та українськомовне видання шрифтом Брайля (модератор Аліні Максименко, перекладач книги та презентації Тімея Тімко).

Своїми враженнями від заходу у мережі фейсбук поділилась перекладачка, Тімея Тімко: «Вчора (2 жовтня 2026 року) ми презентували двомовне видання роману Еліни Заржицької «Три сходи́нки Голодомору» Еліна Заржицька, виданого видавництвом «Фекете Шаш» та Фондом «UNABOOK – Українська книга в Угорщині». Для мене велика честь, що саме я стала перекладачем книги.

На презентації було дуже багато молоді. (Так, це молодіжний роман, але я рекомендую його прочитати й усім своїм знайомим-дорослим). Вони уважно слухали, переживали кожну мить презентації. Еліна Заржицька своїм вишуканим, читабельним стилем та вражаючою особистістю зачарувала всіх. Зустріч із нею стала незабутнім враженням на все життя. Більше того, уявіть собі, нам вдалося трохи відірватися від натовпу й пообідати удвох. Це була така розмова, з якої я черпнула безліч мудрості та оптимізму. Зустріч, про яку я з захопленням розповідатиму навіть своїм онукам... Моє серце сповнене вдячності!»

Під час фестивалю свої творчі доробки особисто презентувала письменниця Ореста Осійчук. Роман «Абрикосова книгарня» вийшов друком в угорському перекладі завдяки зусиллям керівниці Фондації української книги в Угорщині Уляни Княгининецької за спільної фінансової підтримки українських самоврядувань у Будапешті та ПУ в Угорщині. Перекладач книги та презентації Тімеї Тімко.

А дипломат і письменник Юрій Щербак зустрівся з аудиторією онлайн. У презентації його книги «Рашизм. Звір із безодні» (в угорському перекладі) взяли участь Посол України в Угорщині проф.Федор Шандор, автор передмови до книги Тарас Кремень, керівник видавництва «Пам'ятки України» Анатолій Сериков, перекладач Оксана Ташкович та чисельна аудиторія читачів.

У численних заходах з презентацій українських авторів брала участь Ярина Малик, перший секретар з культурних питань Посольства України в Угорщині.

Угорські поціновувачі української літератури також мали змогу познайомитися з українськими письменниками Наталією Сняданко та Максом Кідруком, які брали участь у фестивалі поза програмою українського стенду з презентацією їхніх творів в угорському перекладі.

Вітаємо нашу шановну колежанку – золоту письменницю України Еліну Заржицьку з успішною презентацією та новою чудовою книгою!

Інформацію з відкритих джерел
збирала та аналізувала
прес-служба Дніпропетровської
обласної організації НСПУ

Сонячна риболовля

Наталя Жиліна-Жура

Повагом з-за обрію визирнуло Сонечко
З намірами добрими, тільки зовсім сонне ще.
Ось яскраво й весело підморгнула річечка.
Човен. Хлопчик з веслами. Зупинилось трішечки
Сонечко здивовано і на мить замріялось:
Чому не хлоп'я воно? Все б інакше діялось.
Брало б зранку вудочку і гайда рибалити.
Запитало вуличку:
– Може б підказала ти,
Як простому сонечку порибалить трішечки –
Навпрошечки, полечком, щоб до річки пішечки.
Попросило хмароньку спритну, білобокую:
– Ой, рятуй нездароньку, бо не маю спокою!
Здивувало дуже всіх: де проблема туточки?
Це хіба проблема – сміх! Промінь – краща вудочка!
Звеселилось яснеє, лагодило променя.
Бачить рибки рясно: і линків, і окуня,
І плотвички срібної, шуки гострозубої.
Зараз першу виловлю, потім сходу другу....

Риболовлі час настав,
Промінь прямо в річку впав.
За хвилиною хвилина –
Де ж омріяна рибина?
Південь – в річці тихий час,
Та Бубирик Сонце спас.
Не сиділося в піску –
Мушлі муляли луску.
Глянув – ниточка яскрава.
Погойдаюсь – гарна справа.
Ухопив за промінець
І піймався – молодець!
Сонце зирк і як не плаче –
Що, як хтось улов побачить?
Сором. Дріб'язок такий!
Головань, та ще й мілкий!
Стало променя виймати,
А Бубир давай пірнати
І хапати знов і знов –
Сміх розпуку поборов.
Подружились промінець
І маленький Бубирець.
Гульк, а вже вечірній час.
Дума Сонце: «Ще хоч раз
Вдачу спробую свою.
Може ще кого вловлю!»
Інший промінь цілить в річку.

Каченятко на водичку
Сіло – пір'ячко гойдає.
Сонце промінь закидає.
І піймало... Каченя!
Так рибалять не щодня!
Знову Сонце супить брови.
Ну хіба це не чудово? –
Скільки сорому за день!
Каченя йому пісень
Про кря-кря і очерет.
Сонце знає наперед –

Вже ось-ось і спати час.
– Кину наостанок раз.
Третій промінь в глибину.
Каже Бубирець: «Пірну!
Подивлюсь, кого вловило!» –
Куширі його накрили.
Зачекались! Аж на дні,
У глибокій глибині,
За маленький черевичок
Третій зачепивсь промінчик.
Бубирець кричить:
– Агов!
Жабуриння поборов!
Ось тобі який улов!
Черевичок – будь здоров!
Ремінець у дірочках,
Черевик у квіточках!
Кряче Каченя:
– Кря-кря!
Я побачило здалля –
Нінчине вловив взуття.
Знаю все я до пуття,
Бо манюня та щодня
Тут годує каченят.
Кукурудза та овес,
Ще й ячмінний смак увесь!
Он, на кладочці тонкій
Вчора черевичок свій
В річечку впустила,
Слізками кропила
Всю стежину до села,
А сьогодні не прийшла.
Колко босим ніжкам
Бігать по доріжкам.
Он де хлопчик у човні,
Він на річці день при дні.
То рибалка Олексій –
Старший братик Нінці тій.
Що ж, Бубирику, пірнай.

Здобич Сонця одягай
 Прямо хлопцю на гачка!
 – От знайшли ви смільчака!
 Я гачків боюсь-боюсь...
 Що як я не повернусь
 Більше в наш веселий гурт?
 Сонце каже:
 – Тут як тут
 Буду я. Тебе врятую –
 Олексія засліплю я
 І тебе з гачка вхоплю.
 – Ну пригоди я люблю!
 Як по писаному все.
 Здобич волосінь несе –
 Черевичок, а у нім

Щось із сяйвом золотим.
 Сонце вклало дукача,
 Бо згадало, що хлопча
 Перш за Сонечко встає,
 Любить діло він своє.
 А від Сонечка дукач
 Угамує біль і плач,
 Дасть розраду і пораду
 Тим, хто ділу завжди радий.

Стомлене за обрій зазірало Сонечко.
 В річці друг хоробрий, Каченятко сонне вже.
 День щасливий танув. На таку пригоду
 Здалеку хто б глянув, не забув би зроду.

Наша Церква

*Видання благословив Патріарх УПЦ КП Філарет.
 Бюлетень відіграє важливу роль в регіоні та Україні по
 наверненню населення до духовних витоків нації та
 релігійності. Виходить з вересня 2002 року. З грудня
 2018 року додаток називається «Наша Церква»*

Релігійний додаток часопису "Бористен"

№59 (2026)

Хрест Христовий – це свідчення жертовної любові Бога до людини, – Митрополит Епіфаній

Проповідь Предстоятеля на свято Воздвиження Чесного й Животворчого Хреста Господнього

Дорогі брати і сестри! Слава Ісусу Христу!

Всіх вас вітаю зі святом Воздвиження Чесного і Животворчого Хреста Господнього!

Сьогодні з Першого Послання апостола Павла до Коринфян ми чуємо такі слова: «Ми проповідуємо Христа розп'ятого, для юдеїв

спокуса, а для еллінів безумство, для самих же покликаних, юдеїв і еллінів, – Христа, Божу силу і Божу премудрість» (1 Кор. 1:23-24). Чому ж, як сказано в цьому ж Посланні, «слово хресне для загинених безумство є, а для нас, що спасаємось, – сила Божа» (1 Кор. 1:18)?

Юдеї протягом століть очікували приходу Месії, Божого Помазаника, але уявляли Його передовсім як могутнього земного царя, що визволить їх від влади язичницьких народів та буде вічно керувати їхнім царством. Коли Спаситель, пророкуючи власну хресну смерть, сповіщає народу, що Йому належить бути «піднесеним від землі», з натовпу вигукують: «Ми чули із закону, що Христос перебуває повік; як же Ти говориш, що належить підвестися Си-

нові Людському?» (Ін. 12:34).

Справді, пророки багато разів, кажучи про Месію, засвідчували, що Він отримає навіки престол Давидів та буде назавжди істинним Царем. Однак у тих самих пророчих сповіщеннях про Месію сказано: «Він узяв на Себе наші немочі і поніс наші хвороби; а ми думали, що Він був уражений, покараний і принижений Богом. Але Він укритий виразками був за гріхи наші і мучимий за беззаконня наші; покарання світу нашого було на Ньому, і ранами Його ми зцілилися» (Іс. 53:4-5). Тобто, істинний Месія, перш, ніж прийняти Царство, повинен був постраждати, прийняти смерть, як жертвний Агнец Божий, взявши на себе гріхи світу.

На Ньому мали справдитися слова старозавітного закону, який визначив: «Якщо в кому знайдеться злочин, гідний смерті, і він буде умертвлений, і ти повісиш його на дереві, то тіло його не повинно ночувати на дереві, але поховай його в той самий день, тому що проклятий перед Богом усякий повішений на дереві» (Втор. 21:22-23). Спаситель, виконуючи волю Отця Небесного, свідомо приймає таку смерть, яка свідчить про прокляття – приймає смерть через розп'яття на хресному дереві, ганебну і принизливу як для юдеїв, так і для язичників. Чому саме таку смерть? На це відповідає апостол Павло, кажучи: «Христос відкупив нас від прокляття закону, ставши за нас прокляттям (бо написано: Проклятий усякий, хто висить на дереві)» (Гал. 3:13).

Як Син Божий Христос безсмертний, але як Син Людський Він підлягає смерті, бо Він є нащадком Адама і Єви, які згрішили і дали смерті владу над самою природою людини. Однак хоча Христос і є людиною, Він не має ніякого особистого гріха і ніякого зла не вчинив. Тож покарання, прокляття закону та смерть на хресті Він приймає не тому, що особисто достойний такого вироку, але тому, що цей вирок винесений всьому злу, яке людство вчинило. Саме це означають слова згаданого раніше свідчення пророка Ісаї про Христа: «Покарання світу нашого було на Ньому, і ранами Його ми зцілилися».

Однак ті, хто вперто тримався юдейських тлумачень, книжники і фарисеї та їхні послідовники, не могли ані зрозуміти, ані прийняти, що Христос – Цар Небесний а не земний, Який

прийшов не один народ визволяти від поневолення іншим, але все людство визволити від поневолення дияволом. Тому вони за земного життя Спасителя постійно вимагали від Нього чудес і знамень, які би свідчили про надзвичайну владу Христа, про Його земну могутність і велич. Навіть коли Він був розп'ятий, начальники народу казали: «Христос, Цар Ізраїлів, нехай тепер зійде з хреста, щоб ми бачили, і увіруємо» (Мк. 15:32).

Розп'ятий і помираючий на хресті Месія-Христос – для юдеїв є спокусою, бо Його видиме безсилля та Його смертність прямо суперечать тим уявленням, які книжники мали, помилково витлумачуючи Писання. А для еллінів-язичників вірити як в Бога у Того, Хто помер ганебною смертю на хресті, а потім тілесно воскрес – взагалі є безумством.

Язичники могли прийняти думку, що якесь божество з'явилося серед людей видимим чином, прийняло людську подобу і навіть що це божество зазнало видимої смерті. Однак дві речі елліністична філософія, яка за основу свою брала протиставлення духа і матерії, душі та плоті, не могла прийняти: істинного воплощення Сина Божого та Його тілесного воскресіння.

На думку язичників-філософів, плоть, тіло є ніби в'язницею для душі. Тому істинне божество, як вони його собі уявляли, не повинно було мати нічого спільного з плоттю, а тим більше – тілесно помирати і воскресати.

Отже, коли апостол Павло каже: «Ми проповідуємо Христа розп'ятого, для юдеїв спокуса, а для еллінів безумство», цими словами він відкидає помилкові думки як перших, так і других. Перші уявляли Месію земним могутнім царем, а не смиренным Агнцем Божим, Який бере на Себе гріх світу. Другі заперечували саму можливість істинного воплощення Бога, відкидали також і тілесне воскресіння Сина Божого після смерті.

Для нас же хрест Христовий – це свідчення жертвовної любові Бога до людини. Спаситель приймає смерть на хресті не тому, що не може захистити Себе від влади гонителів, але тому, що у такий спосіб умертвляється сам корінь гріха – гордіня, а зло світу, покарання за яке Месія добровільно приймає на Себе, – це зло зазнає прокляття за законом і осуджується.

Нині, коли з нагоди свята Воздвиження

Чесного і Животворчого Хреста Господнього ми звершуємо перед образом його особливе поклоніння, у такий урочистий спосіб ми оновлюємо свідчення нашої віри у Христа розп'ятого і воскреслого з мертвих. Ми свідчимо нашу віру в Царя Небесного, а не володаря земного. Царя смиренного і жертовного аж до смерті на хресті. Також ми сповідуємо свою віру в Сина Божого, Який істинно воплотився, помер на

хресті за нас і воскрес плоттю, оновивши людську природу. Цією вірою і нашим поклонінням Хресту Господньому ми відкидаємо як юдейські, так і язичницькі помилки, стверджуючи себе в правдивому сповіданні Христа – Божої сили та Божої премудрості, як і навчає нас слово апостольське. Амінь.

Предстоятель благословив автомобілі та передав їх українським воїнам

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 11 вересня 2026 року на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря благословив автомобілі та передав їх захисникам України.

Разом із Предстоятелем автокефальної Української Православної Церкви молилися настоятель Свято-Димитріївської парафії села Бузова протоієрей Богдан Тимошенко та протоієрей Олесь Тимошенко.

Транспортні засоби були придбані коштом благодійників Православної Церкви України та Свято-Димитріївської парафії села Бузова Київської області.

Його Блаженство закликав на українських воїнів Боже благословення та подякував їм за мужність і самовіддану боротьбу проти російської агресії.

Разом із автомобілями захисникам Батьківщини також передали портативні дефібрилятори. Спеціалізовані пристрої для надання екстреної допомоги були придбані за сприяння протоієрея Володимира Штеляка, настоятеля українського православного собору святого Андрія у Вашингтоні (УПЦ США).